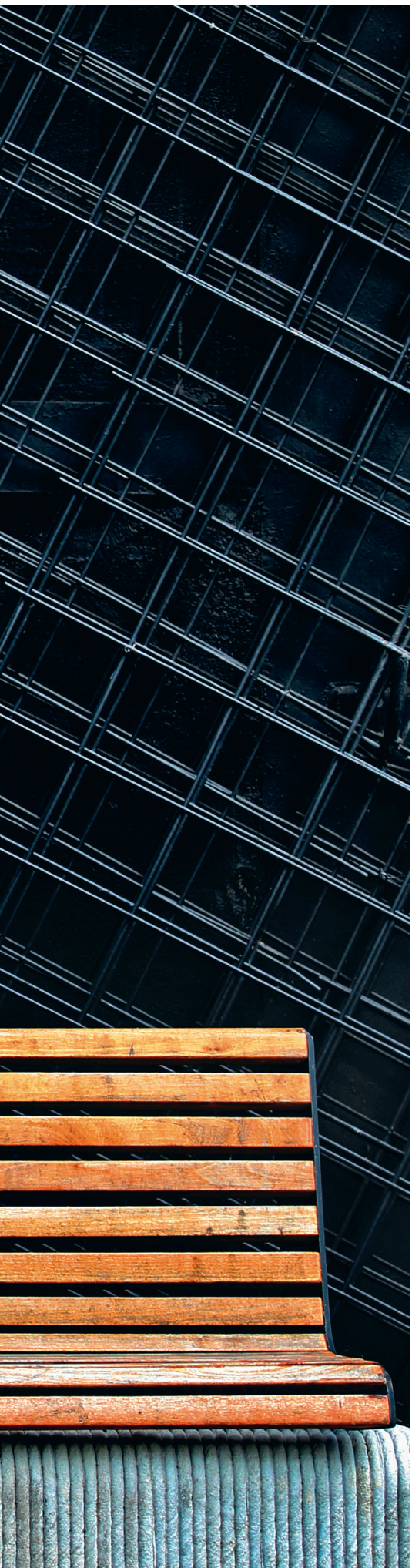
„Přátelství se možná přeceňuje,“ říká autor úspěšného románu

TEXT: Eva Kollerová **FOTO:** Robert Sedmík

Jiří Klečka s románem *Černý kos* sklízí úspěchy nejen mezi čtenáři, ale také u odborné veřejnosti. **Na jaře získal ocenění Magnesia Litera za detektivku. Jeho připravovaná novinka ale bude jiná. Vrací se v ní do 50. let minulého století mezi karlínské kluky v čele s Klementem Gottwaldem. Ve svém novém románu chce zkoumat mechanismy moci, přátelství a zrady.**

Jedním z hlavních témat *Černého kosa* je hrdinství. Co je pro vás hrdinství v běžném životě a lze se v něm stát hrdinou?
Hrdinství je podle mě něco, co děláme bez ohledu na to, jak to dopadne. Nejde o mou myšlenku. Takto hrdinství definoval Václav Havel a pro mě je to velké motto. Lidé například za komunismu nevěděli, jestli to dělají správně, nevěděli, kdy a jak to skončí, ale jejich činy vycházely z nějakých hodnot. Pro mě je tedy hrdinství to, když si člověk uchová hodnoty navzdory době.

***Černý kos* je o hodně citlivých tématech spojených s dětmi. Co to s vámi při psaní dělalo? Je těžké těm temným okamžikům, které popisujete, nepodlehnout?**
Celý příběh se mi samozřejmě odehrává v hlavě a přemýšlím nad ním, ale že bych se po dopsání kapitoly roztřásl a potřeboval si dát panáka, tak to ne. Když mám o *Černém kosovi* besedy, snažím se je propojit s osvětou. Na Světě knihy jsem měl besedu například s klinickou psycholožkou Terezou Bydžovskou, která mluvila třeba o tom, jak se děti vyrovnávají s náročnými situacemi. Když vidím, jak na to lidé reagují, vyvolává to ve mně silné emoce a o to víc si pak uvědomuji, jak to na některé čtenáře muselo působit. Celý příběh na mě teď dopadá silněji než ve chvílích, kdy jsem ho psal. Jsem vděčný, že ten příběh má přesah.

Připravujete knihu s pracovním názvem *Mezi námi*. Mimo jiné v ní píšete o StB. Je to pro vás způsob, jak pochopit minulost nebo se s ní vyrovnat?
Ten název je zatím pracovní. Ten správný pořád hledám. Doba 50. let mi připadá fascinující a dlouho mě zajímá ten případ kolem Slánského. Fascinuje mě, jak komunisti tehdy hledali nepřítele a nakonec ho našli mezi nejmocnějšími, vlastně mezi sebou, a obětovali je. Zajímala mě ta anabáze a to, jak vznikla. Chtěl jsem pochopit mechanismy té moci a zvrácenosti.

Lidé se pochopitelně vyhýbají srovnání nacismu a komunismu. Ale například Heda Margoliová-Kovályová, která měla osobní zkušenost s oběma totalitami, svůj postoj jasně definovala, a to tak, že zatímco nacismus byl jasně gangsterskou ideologií, komunismus byl pro ni horší, protože zneužíval lidský altruismus a nakonec také páchal zlo.
Myslím si, že se to nedá zjednodušit pouze na porovnání počtu lidí, kteří zemřeli. U těch nacistů lidi velmi rychle pochopili, že je něco špatně, zatímco komunisti lidi dlouho balamutili. Ten komunismus je horší v tom, že byl o něco déle v mnoha ohledech obhajitelný. Ale nejsem ten správný člověk, který by na to měl odpovídat.

Příběh přátelství a zrady mezi Slánským a Gottwaldem je velmi silný a vlastně i emotivní. Jak si podle vás „Kléma“ tu zradu, které se na svém příteli dopustil, odůvodnil?
Myslím si, že u něj za všechno mohl strach. Buď on, nebo Slánský – tak si vybral Slánského a nakonec na ten strach a výčitky vlastně i umřel.

Josefa Slánská, manželka Rudolfa Slánského, napsala knihu vzpomínek o svém muži. Pomohla vám četba jejích vzpomínek nahlížet na Slánského jinak, než jsme zvyklí?
Určitě. Četl jsem i jeho autobiografii, ale je to těžké vzhledem k tomu, že je ten člověk už dlouho po smrti a informace o něm nejsou kompletní. Ale byl jsem díky tomu schopný pochopit důvody, proč do toho ti „karlínští kluci“ šli. Nevěřím tomu, že to všichni dělali

> **Celý příběh se mi samozřejmě odehrává v hlavě a přemýšlím nad ním, ale že bych se po dopsání kapitoly roztřásl a potřeboval si dát panáka, tak to ne.**

z nezištných důvodů, ale zrovna třeba u toho Slánského si myslím, že tomu skutečně věřil, a taky ho to semlelo. Ale v tom mém románu je Slánský okrajovou figurou a děj se spíše sbíhá k němu, k té smyčce, která se okolo něj stahuje.

Jste připravený na výčitky, že se zase píše o totalitě?

Jeden známý se mě ptal, proč nepíšeme o hrůzách kapitalismu. Ale já o té totalitě nepíšu proto, že mi to připadá módní. Jak už jsem řekl, prostě mě fascinuje téma silného přátelství a taky to, že se možná často přeceňuje, což by mohlo být mottem té knihy. Případ okolo Slánského dokládá, že lidské vztahy nejsou tak důležité jako politika a strana. Navíc být mezi lidmi, kteří psali o hrůzách komunismu, to vůbec není špatná společnost.

Jak se vám u rozporuplných hrdinů hledá hloubka?

U každé postavy jsem se sám pro sebe pokusil ospravedlnit, proč je taková, jaká je. Myslím si, že kolem těch 50. let byly za konáním mnoha lidí opravdu šlechetné důvody. Lidi fakt věřili, že dělají dobré věci.

Jak tuhle dobu prožívala vaše rodina?

Táta byl tramp, měl partu kamarádů, se kterou utíkal do lesů. Tam jim bylo dobře. Slyšel jsem od něj pár historek o tom, jak je chytali esenbáci. Paradoxně byl ale můj táta zklamaný tou porevoluční změnou. Najednou se dostal do tenze a časy, které v mládí vnímal jako špatné, začal vnímat úplně jinak. Strašně se to v něm bije a je to hrozně zvláštní. Chápu ale, že jsou někteří zklamaní z toho, že se jejich naděje nenaplnily.

Souvisí to u vás třeba s tím, že jste z Ostravska, kde byly problémy mimo jiné s nezaměstnaností a podobně, nebo šlo o klasickou deziluzi, kterou prožívali například i lidé v Německu, kde ještě v devadesátých letech působily ve vládě a dalších důležitých orgánech osoby s nacistickou minulostí?

Nevím. Někomu mohlo vadit, že se vše podstatné odehrávalo v Praze. Do některých regionů ty změny přicházely pomaleji. Ale největší deziluzí pro ně opravdu bylo, že spousta lidí jen převlékla kabát a využila nejrůznějších možností. A ještě dneska postupně všechny ty věci u různých politiků zjišťujeme.

Ve své předposlední knize *Zapomenutá* se zabýváte pamětí. Je to jeden z důvodů, proč píšete – aby se uchovalo něco z vaší paměti a pohledu na svět?

Nevím, jestli bych to takto definoval. Ale obecně je pro mě zásadní téma minulosti: jak nás ovlivňuje a formuje a jak si ji pamatujeme. Vlastně se obtiskává do všech knížek, které jsem napsal. Takže možná je to téma, díky kterému jednou budu rozpoznatelný. Ale zamýšlím se nad tím až teď.

Myslíte si, že vaše generace pracuje s pamětí jinak než třeba vaši rodiče, babičky a prababičky, kteří zažili totality a často o některých věcech vůbec nemluví, a to ani o vlastní rodinné historii? Vnímáte to tak?

My to tak v rodině máme. Když mi umřela máma, musel jsem po

informacích pátrat a zjistil jsem věci, které jsem do té doby netušil. Ani táta není tak otevřený.

Nemůže to být tím, že se mladší generace málo nebo špatně ptá?

Asi jo, ale do určité chvíle to není na nás, abychom se jich ptali. Jak se můžeme ptát, když je nám deset nebo dvanáct? Je na rodičích, aby s námi tu rodinnou historii sdíleli. Ale později bychom se samozřejmě už měli ptát my. Akorát v naší rodině bylo vždycky těžší vést hlubší rozhovory.

Zjistil jste něco, co vás na vaší rodině překvapilo?

Například jsem se úplnou náhodou dozvěděl, že moji mámu rodiče odložili ke známým, protože to nějak nezvládali. Neznám přesně ten důvod. Nejspíš byl finanční. Ti známí mámu několik let vychovávali a pak se jednoho dne vrátila domů. Tušil jsem to už před její smrtí, ale pro mamku to bylo citlivé téma, o kterém nemluvila, a celé jsem to zjistil, až když odešla. Přišel jsem ale i na hezké věci, díky kterým jsem rodiče víc pochopil, třeba to, jak se seznámili. Ani o tom nemluvili.

Zvláštní je, že celý život rodiče nějak vnímáme, ale ve chvíli, kdy jsem zjistil tu jejich minulost, pro mě najednou získali další rozměr, stejně jako postavy z románů, u nichž člověk postupně rozkrývá jejich hloubku. Vlastně je hrozně zvláštní nad tím přemýšlet. ■

> **Obecně je pro mě zásadní téma minulosti: jak nás ovlivňuje a formuje a jak si ji pamatujeme. Vlastně se obtiskává do všech knížek, které jsem napsal.**

